

kritieken

Müller-orgel niet geschikt voor Brahms-begeleiding

Muziek

Brahms/Van Klaveren, 'Ein deutsches Requiem'. Leo van Doeselaar, orgel, Het Brabantkoor, Klaas Stok, dirigent, Hanneke de Wit, sopraan. André Morsch, bariton. Haarlem, Grote of St. Bavokerk, 12 juli.

Tot 2 augustus staat Haarlem in het teken van orgelmuziek. De 47ste editie van het tweejaarlijkse Internationaal Orgel Improvisatieconcours en de 43ste Internationale Zomeracademie voor organisten vormen samen het Internationaal Orgelfestival Haarlem. Het repertoire gaat van Sweelinck tot gloednieuwe muziek, terwijl ook het Hammond-orgel meedoet. Naast Haarlem zijn er concerten in de Nicolaaskerk te Purmerend en de Alkmaarse Laurenskerk.

Zaterdag startte het festival met de eerste Haarlemse Orgeldag: op negen locaties werden 20 gratis toegankelijke orgelconcerten gegeven. Alleen het befaamde Müller-orgel klonk overdag niet. Daarvoor moest men 's avonds naar de Grote of St. Bavokerk komen voor het officiële openingsconcert. Hierin werd het orgel niet solistisch gebruikt maar had het de rol als vervanger van het symfonieorkest in 'Ein Deutsches Requiem' van Johannes Brahms in de voor dit festival gemaakte bewerking door Wijnand van Klaveren.

Voor het eerst speelt in deze editie van het Improvisatieconcours het Cavallé-Coll-orgel van de Philharmonie een rol als concoursinstrument. Dit orgeltype is bij uitstek geschikt om bewerkingen van orkestmuziek op te spelen, omdat het een 'symfonisch' karakter heeft. Het ruim honderd jaar oudere Müller-orgel – hoe fraai klinkend en groot dat ook is – bezit veel minder mogelijkheden om een orkestpartituur adequaat in 'vertaling' op te vertolken. In dat licht is het merkwaardig dat men gekozen heeft om Leo van Doeselaar zich op het Müller-orgel in duizend bochten te laten wringen om door middel van complexe registraties Brahms' orkestpartij aanneme-

lijk te laten klinken, terwijl hij dat in de naburige Philharmonie met minder voorbereidingstijd en overtuigender had kunnen doen.

Rekeninghoudend met deze beperkingen was de bewerking van Van Klaveren, met trefzekerheid door Van Doeselaar uitgevoerd, bevredigend te noemen. Dikwijls waren de oorspronkelijke instrumentaties goed herkenbaar en klonk het Müller-orgel onverwacht orkestraal. In de dynamische climaxen werd de klank veel orgelachtiger, maar de uitwerking was niet minder. Toch was het tekort aan zachtere, 'strijkende' grondstemmen een echt manco. Van Doeselaars noodgreep het weinig orkestraal klinkende register 'quintadeen' veelvuldig in te zetten deed aan de menging tussen orgel- en koorklank geen goed.

Hoogtepunten waren de delen waarin sopraan Hanneke de Wit en bariton André Morsch met inlevingsvermogen met orgel en koor musiceerden. In de krachtige passages wist dirigent Klaas Stok de ruim 70 zangers van Het Brabantkoor boven het machtige Müller-orgel indrukwekkend te laten uitkomen. Voorbeeldig was de verstaanbaarheid (voor wie niet te ver achterin zat). Jammer was dat de koorklank in de hoogste tonen geforceerd en onzuiver werd. Zeker in het laatste deel zouden een grotere lyriek en een plastischer directie wenselijk geweest zijn.

De eerste ronde van het Internationaal Orgel Improvisatieconcours wordt morgen in de Grote of Sint Bavokerk gehouden (17.00, 19.00 en 20.15 uur). Voor het eerst wordt de tweede ronde gehouden op het Cavallé-Coll-orgel van de Philharmonie (16 juli, 19.00 uur). Nieuw in de finale (donderdag 17 juli, 20.15 uur, Bavokerk) is dat een publieksprijs zal worden toegekend. In het afsluitende juryconcert, vrijdagavond 18 juli, zal de jury zelf improviseren. Het concours is ook op afstand via de website www.orgelfestivalhaarlem.nl te volgen.

Christo Lelie